

Et halvt års løgnpropaganda

Taler
Toralf Øksnevad

Dato
21 juni 1942

Sted
London Radio

- 1 Hvis man lytter til kringkastingen fra Norge, vil man stadig få høre om noe som kalles løgnpropagandaen fra London. Det er enkelte kvinner som blir brukt til å si at sjømennene ikke må stole på den. Hvis disse kvinner virkelig har lyttet selv og har mot til å si det, kan forklaringen bare være at de er betrodd av tyskerne til
- 5 å ha lytteapparat i huset. Og hva har de i tilfelle hørt?

Jeg har gått igjennom det siste halvårs såkalte løgnpropaganda fra London, og i kveld skal jeg ta fram en del av de forferdelige ting som vi har dristet oss til å fortelle.

10

- For et halvt år siden var forsyningsnemndene etter tysk ordre i gang med å skaffe seg oversikt over potetbeholdningene. I Vestlandsfjordene reiste tyskerne rundt og hentet poteter og behandlet dem med så stor kyndighet at en mengde frøs eller råtnet bort. Samtidig rekvirerte tyskerne store mengder høy rundt omkring
- 15 i bygdene. På denne tid gikk det også ut ordre til fylkesmennene om at de skulle sende inn oppgaver over alle formuer som tilhører folk av jødisk opprinnelse.

20

- Ved årsskiftet brakte vi en melding om at elleve nordmenn, de fleste fra Stavanger, var dømt til døden og henrettet av den makt i hvis tjeneste Quisling arbeider. Etter den tyske avis Aftenposten gjenga vi en melding om at norske arbeidere var blitt straffet fordi de hadde ytet mindre arbeid enn fienden krevde. Vi kunne gjengi mange beretninger som viste tyskernes planmessige arbeid for å legge Norges økonomiske liv inn under Tyskland ved hjelp av norske forrædere. Gjennom hele halvåret har vi brakt meldinger om massearrestasjoner, fra
- 25 kongens nærmeste omgivelser til jevne arbeidsfolk, hvis eneste forbrytelse i tyskernes øyne er at de er nordmenn. Vi har tillatt oss å fortelle at Universitetets rektor, Seip, i lange tider ble holdt i mørkecelle, og vi har gitt en del enkeltheter om hvordan fanger blir behandlet i fengsler og konsentrasjonsleirer.

Om Vidkun Quislings personlige velvære har vi kunnet opplyse at han ved juletider flyttet inn i Grandevillaen på Bygdøy. Mens meldingene strømmet inn om nye drap og massearrestasjoner og om opprørende tortur av nordmenn, satt han i januar omgitt av en sterk politivakt og forberedte seg til den store dag da
35 «statsakten» skulle finne sted. Den 1. februar lot Terboven ham utnevne til Minister-Präsident. Den høytidelige handling ble fulgt av Deutschland, Deutschland über Alles og av Horst-Wessel-sangen. Begivenheten ble betegnet som en maktovertagelse. Vidkun Quisling påtok seg et øket ansvar for det som skjedde i Norge. På kompetent hold i Berlin ble det opplyst at Norge selvfølgelig
40 ikke skulle ha noen utenriksminister.

Han overtok Stortingets lovgivende myndighet og begynte å skrive sitt navn under lover som tyskerne rekvirerte. Denne virksomhet har han stadig fortsatt med. En av de første lover gikk ut på at norsk ungdom skulle tvangsutskrives, og
45 at lærerne skulle gå inn i en tilsvarende nazistisk organisasjon. Hermed begynte et av de stolteste kapitler i Norges historie. Norges kirke, Norges lærerstand og Norges ungdom reiste seg til vern om kristendom, samvittighet og fedrelandssinn.

50 Den 17. februar var det en taus demonstrasjon over hele Norge til minne om alle dem som har ofret sitt liv for fedrelandet i kamp mot fienden og forræderne. Omkring denne tid var Quisling kalt til Berlin for å motta nye ordrer; samtidig fant det sted en rekke arrestasjoner av gisler, og vi brakte navn på en mengde nordmenn som ble satt i fengsel. Det ble også foretatt matrazziaer rundt
55 omkring i landet. Russiske krigsfanger kom i betydelig antall til Norge. Nordmenn som ga dem mat ble straffet. Det er i det hele blitt straffbart å hjelpe visse mennesker som er kommet i nød, hvis ikke disse personer er medlemmer av NS. Quisling økte sin livvakt. Biskop Berggrav ble avsatt. En mengde fagforeningsledere ble satt fast. Foran Nidaros domkirke fant det sted et opptrin
60 som grep dypt inn i utviklingen. Vi minner om domprost Arne Fjellbus preken og biskopenes protest til det såkalte kirkedepartement. Alt dette har alle i levende erindring. Alle husker også biskopenes brev av 14. februar, der de protesterte mot den voldtekt som var planlagt mot barna. I alle norske kirker utenfor Norge ble det den første søndag i mars bedt for kirke- og skolefronten i
65 vårt fedreland.

Kampen mot kirken tok slike former at alle norske biskoper nedla sine embeter. Praktisk talt hele lærerstanden erklærte at de ikke ville lede undervisningen etter

70 nazistiske retningslinjer. Mange lærere ble sendt til tvangsarbeid på tyske militæranlegg.

I slutten av mars ble det sendt ut oppfordring til norske sjømenn om å begå landsforræderi, mot en bestemt betaling pro persona. Tre måneder er gått, og
75 ingen har fulgt oppfordringen. Alle de religiøse organisasjoner i Norge sluttet opp om biskopene. Det kom meldinger om nordmenn som var død etter pinsler i norske fengsler. Nye konsentrasjonsleirer ble opprettet. Norske sjømenn ble dømt til døden for forsøk på å rømme fra Norge og ut i den frie verden. Norske redere ble arrestert. Noen av de ledende redere ble sendt til Tyskland sammen
80 med hundre andre politiske fanger. Ved slutten av mars var omkring 1000 lærere blitt arrestert. Gamle lærere ble satt til å rengjøre brakker for tyskere.

I begynnelsen av april trakk hele den norske geistlighet seg tilbake fra sine stillinger. Stadig nye meldinger bekreftet at norske arbeidere ble drevet som
85 slaver av tyskerne. Med kuvogner ble hundreder av lærere sendt til Trøndelag og de ble behandlet verre enn dyr. I Trondheim ble de lastet ombord i dampskipet «Skjærstad», og en nazilege forsøkte forgjeves å hindre den umenneskelige behandling. Biskoper og prester henstilte til Schancke i humanitetens og kristendommens navn å vise barmhjertighet overfor lærerne. Svaret kom fra
90 Quisling selv, og det var en blank avvisning.

Her er noen detaljer: Søndag 30. mars stod lærerne oppstilt på Grini i 4-5 timer før transporten nordover. Første del av reisen med jernbane tok 14 timer. Fra Fåberg måtte de midt på natten marsjere til Jørstadmoen. De som stupte måtte
95 ta de andre igjen i springmarsj. Under oppholdet på Jørstadmoen måtte lærerne krype på maven, med hendene på ryggen, gjennom isvann, snø og søle. Slik gymnastikk foregikk i mange timer. De ble også kommandert til å bære snø på kosteskaft, gafler eller skurekluter, og til å flytte vedstabler fram og tilbake. Etter de psykiske og fysiske pinsler på Jørstadmoen var det at 500 lærere ble sendt til
100 Trondheim og stuert ned i lasterommet på «Skjærstad». Lærerne sank sammen oppå hverandre eller mellom hverandre. Minst hundre var syke. To var blitt sinnssyke og forholdene ombord var ubeskrivelige. Havnearbeiderne kom gråtende hjem og fortalte hva de hadde sett. Terboven og Quisling var like kalde overfor alle henstillinger om barmhjertighet. Mange meldinger har vist at mange
105 av dem som prøvde å gi lærerne mat under transporten, ble slått ned. Blant dem som ble behandlet slik var også kvinner. Lignende scener ble utspilt andre steder i landet, da lærerne ble ført bort. Disse lærerne arbeider nå som tyske slaver.

110 Siste dag i april måned ble 18 nordmenn skutt, uten å ha vært stilt for noen domstol. Det var gisler som ikke hadde begått noen forbrytelse.

Nye tyske troppestyrker kommer til Norge i vårens løp og hjelper sine landsmenn med å forsyne seg rikelig med matvarer, både til eget bruk og til
115 eksport per pakkepost til Tyskland.

I slutten av mai ble 17 unge nordmenn fra Jæren dømt til døden. Alle var unge, de yngste var under 20 år, bare to ble benådet. Fiskerbygda Televåg på Sotra utenfor Bergen, ble brent fullstendig ned. Alle menn ble arrestert, kvinner og
120 barn ble fjernet og alle husdyr ble slaktet ned, til glede for fienden. Tvangsutskrivningen av norsk arbeidskraft ble organisert ved hjelp av Quislings folk. Den såkalte minister Lippestad avslører seg som et viljeløst redskap for fienden. Ingenting opptar sinnene sterkere i Norge i den senere tid enn denne tvungne slavetjeneste for fienden.

125 Hvordan kvinnene og hjemmene tar situasjonen har også kringkastingen fra London kunnet fortelle noe om. «Vil De trøste min mann, slik at han tar det med verdighet,» sa en hustru til en fengselsprest før mannen ble drept. «Når din dødsdom kommer, skal du være rolig og behersket,» skrev en annen hustru,
130 med mindreårige barn, til sin mann.

Slik lyder kvinnes appell til oss alle. Stå fast. Vær gode nordmenn. Det er dette budskap vi bringer videre.

135

Kilde

Øksnevad, Toralf: Det lå i luften. Oslo 1946, s. 113-117.

140

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/et-halvt-ars-lognpropaganda>

145